

1903

Inledning

Under året ägde många fackliga strider rum, både före och efter 1 maj. I april exempelvis lockoutades 500 hamnarbetare i Stockholm. Stuverifirmorna inkallade strejkbrytare som inkvarterades på båten som kallades för Lump-Lena. Lika många hamnarbetare drabbades i Gävle. Under demonstrationer mot strejkbrytare där också våld användes häktades, åtalades och dömdes flera stuveriarbetare enligt Åkarspöslagen för demonstrationer och aktioner mot "arbetsvilliga".

Politiskt hade SAP blivit starkare. I riksdagsvalet i september 1902 fick Hjalmar Branting sällskap av tre socialdemokrater.

I resolutionen krävdes 8-timmarsdag och "medborgarrätt", rösträtt och föreningsrätt, och protesterades mot en "obarmhärtig indirekt beskattning" som resultat av en utökad militärbudget.

1. Majtalet

- Ort: Södertälje.
- Källa: Södertelge Tidning 1903-05-04, Arbetets söner. Första maj-demonstrationen i Södertelge.

Medborgare!

När man skådar ut öfver en folkmassa, så betydande som denna, på en plats som dock är relativt bland de mindre af våra industricentra, så föres tanken nödvändigtvis till hvad som i välkomsttalet berörts, nämligen att på samma sätt, som vi nu här stå samlade, äro i detta ögonblick tusentals arbetare flockade kring de röda fanorna för att fira arbetets första maj, för att understryka berättigade kraf, för att stärka sina krafter i den förbittrade klasskampen. Det är öfverallt samma känslor, som dallra i de demonstrerande arbetarnas bröst. Arbetareklassen är en klass, som skapats af de nya förhållandena, som framskapats af storindustrien och som hålles i band, hålles i förtryck af privatkapitalism.

Och det är helt naturligt, att bland alla arbetare samma fråga skall ställa sig fram: Hur skola vi kunna komma upp ur det förtryck, hvar vi hålles? Hur skola väl äfven vi, som bära dagens tunga och hetta få någonting att säga med i laget?

Det är samma känsla af förtryck, det är samma längtan efter frigörelse, som frammanat arbetarrörelsen världen rundt, *Idealet för framtiden förenar massorna!*

Den ekonomiska utvecklingen under det senaste århundradet har varit sådan, att den framskapat en storkapitalistklass och en undertryckt arbetareklass. Stora

uppfindingar och upptäckter ha gjorts – om en 1800-talets man kunde se våra tiders förhållanden, skulle han bli ytterst förvånad. Nya krafter ha trädt i mänsklighetens tjänst, som en föregående tidsålders människor ej kunnat ana. Sinnrika maskiner utföra nu arbetet många hundra gånger hastigare och säkrare än handkraften förr – ångan och elektriciteten äro mänsklighetens lydiga tjänare.

Men dessa stora uppfindingar och upptäckter ha ej verkat lyftande för de trälände massorna, ej lättat lifvet och gjort det ljust och gladt för dem.

Trots den nya kraft, som tillförts mänskligheten genom maskinerna förblir den arbetande, trälände massan ännu i nöd och elände. Det har blifvit så som Viktor Rydberg säger: "Mänskan själf har blifvit trälars träl..." (Grottesången).

Hos dessa trälände massor kommer helt naturligt den frågan fram: Hvarför har ej maskinernas välsignelse kommit oss alla till del?

Erfarenheten visar, att den nuvarande ekonomiska utvecklingens resultat är, att millioner hopas på ett fåtal händer, under det massan får svälta.

Kapitalisterna äro de, som äga arbetsmedlen. Den stora massan har blott sin arbetskraft att sälja – och får ej mer tillbaka än sin lilla arbetslön.

Följaktligen kan den allt skarpare framträdande klyftan mellan klasserna blott anses som ett följdriktigt resultat af den ekonomiska utvecklingen. Utvecklingen har gynnat ett fåtal och låtit massan vara samma slafvar.

Här är ett grundfel i själfva organisationen af samhället. Och där det ondas rot sitter, där skola botemedlen anbringas. Makten skall innehafvas af alla, ej af ett privilegieradt fåtal. Arbetsmedlen skola återföras till samhället. Det får ej finnas en klyfta, som skiljer de olika samhällsklasserna åt, utan solidaritet, som förenar människorna.

Men att vrida till rätta de missförhållanaden som finnas, ett arbete, som berör hela samhällets struktur, är ej ett arbete gjordt på en dag. Det är dock ett arbete för en sådan klass som vår arbetareklass.

Då det gäller att höja arbetareklassens ställning, hjälper det ej därmed att den enskilde individen genom sparsamhet och försakelse söker komma till en drägligare ställning - då hjälper blott en klassrörelse, som tar *alla* med sig och höjer medelnivån. *Hela klassen* måste lyftas samtidigt för att förändringen skall bli effektiv.

När så är, gäller det för arbetarne att känna sin solidaritet och betydelsen af densamma i klasskampen.

Tal. berörde härefter fackföreningarnas betydelse, deras mål och medel. Han framhöll hurusom en hastigt skeende omstörtning af det nu bestående samhället ej skulle kunna blifva bestående därför, att arbetarna ännu ej blifvit tillräckligt mogna för att sköta den makt, som då skulle läggas i deras händer, utan att utvecklingen måste gå evolutionärt och ej på revoltens väg. Arbetarna måste fostras fackligt, kooperativt och politiskt.

Öfvergången från nutida samhälle till det socialistiska skulle, sedan det första stora medlet, allmän rösträtt, ernåtts, gå alldeles omärkligt därigenom att samhället pprocessivt [= successivt] vuxe in de nya sociala formerna och tankarna.

Och vi böra ej ett ögonblick uppge hoppet och aldrig ett ögonblick glömma det stora målet, den socialistiska idealstaten. För denna idealstat är det som de stora massorna af arbetare i alla land i dag demonstrera.

Låtom oss därför samla oss i den glada framtidsförhoppningen, att ej många solhvarf skola förgå innan vi äro ett fritt folk, medborgare i eget fädernesland.

Låt oss utbringa ett lefve för den lyckliga tid, som arbetareklassen skall veta att tillkämpa sig.

Ett lefve för vår kamp, ett lefve för vår seger!

Fyra kraftiga hurrarop höjdes och musiken intonerade Arbetets söner, våra svenska arbetares Marseljäs.

2. Nyhetstelegram om majtalet

- Källa: Social-Demokraten 1903-05-02, s. 2, Södertelje.

Demonstrationen, trots regn i början, storartad. Öfver 1,500 i tåget, 8 fanor och 2 demonstrationsfanor, 3 musikkårer. Ute på mötesplatsen, efter marschen genom staden, minst 2,300 personer. Red. Hj. Branting utvecklade socialismen som arbetarklassens nödvändiga samhällsåskådning, kampen mot det kapitalistiska och politiska förtrycket och dennas vidgande till arbete för ett mänsklighetens kulturideal.

3. Artikel

- Ämne: Uppträderna i Gefle.
- Källa: Social-Demokraten 1903-05-01, s. 2.

Uppträderna i Gefle skall man nog på många håll söka utmynta riktigt eftertryckligt mot arbetarrörelsen. Den enkla sanningen är ju dock att de kommo utan någon ledning, som ett direkt svar från massorna på det småkitsliga förbudet från polisen att få demonstrera genom gatorna, därför att demonstranterna dagen förut inte gått så tysta som vederbörande velat hafva dem. Att ett dylikt förbud skulle väcka ond blod och reta till trots behöfde man just inte vara profet för att förutse. Men polisledningen i Gefle trodde sig tydligen kunna behandla stadens

arbetarbefolkning som en flock skolbarn, till hvilka läraren säger med lyftat pekfinger: nu få ni inte gå ut i dag, för ni var inte så tysta i går, som jag hade sagt till er!

På denna småaktiga början följde sedan komplett hufvudlöshet. Hvad är det för mening i att, när polisen skaffat sig militär förstärkning, man låter denna dels ställa upp sig med *fä[l]ld bajonett*, dels senare kringräna en folkskara på ett torg och hålla nyfikna och kvinnor och barn kvar halfva natten i hällregn, medan man arrangerar defilerung inför befälhafvaren som hade man att göra med en skara krigsfångar? Det var ju dock, må man icke glömma detta, en *absolut fredlig* lek med polisen som pågick. Icke det ringaste *våld* begicks på hela kvällen, inte en ruta har man hört talas om har sprungit i kalabaliken; låt vara att hela tillställningen tycks ha haft en rätt utpräglad karaktär af okynne, böra väl dock undertryckningsåtgärderna stå i rimlig proportion till graden af allmän-farlighet hos det ofog man önskar stäfja.

Det som passerat i Gefle bör emellertid vara en maning åt *två* sidor. Vederbörande myndigheter må icke allt för småaktigt taga vid sig om en absolut fredligt demonstrerande skara t. ex. stämmer upp en sång – för det ramlar minsann inte samhället. Men å andra sidan tveka vi icke att bestämt mana de organiserade arbetarna att, icke minst i dag, *undvika* allt, som den utanför stående allmänheten kan få anledning att beteckna som *okynnes-demonstrationer*. Demonstrationsrätten är allt för viktig att neddragas genom planlöst och meningslöst användande i tid och otid, och de svenska arbetarnas goda namn och rykte som mogna, lugna och själfdisciplinerade får icke sättas på spel för det tvifvelaktiga nöjet att framåt kvällarna "gå och titta" på utkommenderad polis och militär, som står där dess förmän mer eller mindre klyftigt stä[l]lt de och inte kunna annat.

Likaså upprepa vi vår maning att i år, liksom alla åren förut, *lugnt åtskiljas* efter demonstrationens slut ute på Ladugårdsgärdet. Vederbörande ha vädjat till de organiserade arbetarna att i dag blifva sina goda traditioner trogna. Vi räkna med visshet på att så också skall ske, och att Stockholm följaktligen, trots den stora konflikt som stufvarnas lönedpressningsförsök framtvingit, skall få en lugn, värdig och god *arbetets första maj*.

Hj. B-g.

4. Recension

- Ämne: Literatur. 1-maj-tidningarna.
- Källa: Social-Demokraten 1903-04-28, s. 2.

I ny utstyrsel presenterar sig i år *Första maj*, Socialdemokratiska Arbetarpartiets Demonstrationstidning. En ung man lyfter käckt den röda fanan, och bakom honom skönjas andra, som rycka fram i tåg.

Inledningssången bär *Ossian-Nilssons* signatur, och det finns i densamma hans fart och flykt och herravälde öfver formen, och hans äkta revolutionära eld lyser där.

”Det är vår, det är maj, det är arbetets rund” – så börja alla verserna, och de utlägga hur det ligger en vädjan, men också en varning, ett hot i denna de röda fanornas dag. Äfven Jönköpings ”Valand” och Göteborgs ”Fredrik Brand” ha strängt sina lyror för ”Första maj”.

Bland prosabidragen rekommendera vi särskilt en längre artikel ”Kan Sverige försvaras?” af Robert Ågren till allvarligt beaktande. I ett svårt och ömtåligt ämne har där förf. styrt sund socialdemokratisk kurs, lika långt fjärran från tom öfverklasspatriotism som från ett visst slags antifosterländskt skräfvel. Lindblad manar till kamp mot militarismen och de indirekta skatter vi i år fått börja smaka; Lindley sammanfattar kort och klart några skäl för åttatimmarsdagen; Sven Persson belyser lättfattligt och träffande ”de höga lönernas ekonomi”; och ett par af våra yngre pennor, red. Rosén i Gefle och Vivi Hilduro i Stockholm, se vi också med nöje hålla sitt intåg i partiets majhäfte.

Porträtten äro: ”Arbetarpartiets Verkställande Utskott”, *storstrejkens* män, en grupp som skulle varit fullt lyckad – om alla fått behålla samma storlek. Red. Magnusson har skrivit texten till densamma. Vidare fortsättes serien af ”våra kommunala representanter” med 6 nya män från olika delar af landet.

Allt i allt har red. N. Wessel lyckats förträffligt i år att få ett innehåll, som bör kunna intressera öfver *hela* vårt land och att få särskilt partiets män *utom* Stockholm talrikt med för att sätta färg på publikationen.

De 15 öre den kostar ger den ärligt valuta för i gediget innehåll.

Äfven *Karbasen* har gifvit ut ett 15-öres 1-maj-nummer, stort 16-sidigt med färgtryck, och som sig bör i gladare genre. Men det finns allvar bakom skämtet, mer än i hvardagslag. Se t.ex. på den stackars elefanten-arbetarklassen, som har att bära på kapitalisten och presten och ämbetsmannen och kungen och att draga på Crusebjörn på kanonvagnen och därtill Åkarps-lagen som en kanonkula bunden vid snabeln! Polispåken är höjd till slag, men få se när den starkes tålmod brister!

Naturligtvis fin[n]s det i tidningen allt möjligt annat också: bild och text af militärlifvets "specielle", L. Kumlin, en dikt af Ernst Hellborg, våra riksdagsmän som kortkungar, två ljusa och två mörka, m. fl. trefligheter.

Vi hoppas på riktigt god afsättning nu i dagarna för bägge de aktuella publikationerna.

-r.